Adam Mazur, Marcin Bekta
Szkoła Główna Turystyki i Rekreacji w Warszawie

Stan bazy agroturystycznej w województwach mazowieckim i podlaskim

Streszczenie

Celem opracowania jest analiza stanu bazy agroturystycznej w województwach mazowieckim i podlaskim. W roku 2015 przeprowadzono badania nad atrakcyjnością oraz opłacalnością prowadzenia agroturystyki. Badaniami objęto po 75 gospodarstw agroturystycznych w każdym województwie w okresie luty-sierpień. Zbadano średnią wielkość gospodarstw, średnią liczbę pokoi oraz łóżek. Obliczono średnie nakłady na promocję działalności agroturystycznej. Wyliczono wskaźnik wykorzystania pokoi. Wyniki skonfrontowano z innymi opracowaniami badaczy tej tematyki. Artykuł ma charakter badawczy.

Słowa kluczowe: turystyka, agroturystyka, gospodarstwo.

Kody JEL: L83

Wstęp

Turystyka, wypoczynek i rekreacja są tymi dziedzinami życia, które rozwijają się dynamicznie w Polsce i na całym świecie. Jest to skutkiem rozwoju cywilizacyjnego. Wystarczy powiedzieć, że turystyka w gospodarce narodowej zaczyna ważyć więcej niż tradycyjne gałęzie tej gospodarki. Rozwój turystyki i różnych form wypoczynku powoduje większą otwartość społeczeństw, sprzyja wymianie wartości kulturalnych między nimi, łamaniu stereotypów, kształtowaniu się kultury o charakterze bardziej uniwersalnym i powszechnym. Powstają nowe obiekty noclegowe, w tym coraz więcej o wysokim standardzie w odpowiednim poziomie cenowym. Zaobserwować można pojawianie się prywatnych inwestycji oraz dużych sieci hotelarskich.

Oprócz bazy noclegowej rozwija się baza gastronomiczna oraz wiele atrakcji turystycznych typu aquaparki, parki tematyczne. Poprawia się infrastruktura drogowa i kolejowa. Powstają nowe porty lotnicze i lotniska regionalne. Jedną z możliwości wyboru formy wypoczynku na tzw. weekend czy nawet dłuższy okres stają się coraz bardziej popularne wyjazdy do gospodarstw agroturystycznych. Jest to bardzo ciekawy pomysł na spędzanie wolnego czasu oraz możliwość obcowania ze środowiskiem wiejskim i poznania (choć pobieżnie) życia na wsi.

W niniejszym opracowania autorzy postanowili przedstawić obraz współczesnej agroturystyki na podstawie wyników badań naukowych przeprowadzonych w województwach mazowieckim i podlaskim.

Zeszyty-naukowe-45_2015.indd 60 2016-02-16 10:05:44

Turystyka wyszła poza obszar spektakularnych walorów widokowych i jest obecnie w każdym przypadku częścią krajobrazu wiejskiego. Co najważniejsze, uwolniła się od wielkich i wyspecjalizowanych miejscowości turystycznych na rzecz małych wsi i miasteczek, zyskując prawdziwie wiejski charakter. Turystyka wiejska zyskuje zatem dwie inne, nowe charakterystyczne cechy. Staje się powszechnym zajęciem, które obecnie demokratyzuje się, a dzieje się tak, ponieważ wszyscy mogą w nim uczestniczyć. Wprawdzie częściej jest to forma wypoczynku ludzi względnie wykształconych i zamożnych, ale dostępna jest także dla wszystkich pozostałych przeciętnie zarabiających.

Turystyka przyczynia się często do urbanizacji wsi, powodując zmiany kulturowe i gospodarcze oraz pobudzając rozwój budownictwa. Same obszary wiejskie podlegają złożonemu procesowi zmian. Nie są to już tradycyjne, samowystarczalne społeczności. Wpływ światowych rynków, transportu oraz telekomunikacji zmienił warunki i nastawienie rynku wobec produktów gospodarstwa wiejskiego i innych produktów wiejskich. Turystyka wiejska jest działalnością złożoną i wieloaspektową. Choć początki miała w turystyce opartej na wykorzystaniu gospodarstw wiejskich, zwanej agroturystyką, to obecnie jest znacząco zróżnicowana. Należą do niej wakacje w gospodarstwach wiejskich, specjalistyczne wakacje przyrodnicze, ekoturystyka, turystyka piesza, wspinaczkowa, rowerowa i wakacje w siodle, turystyka sportowa i zdrowotna, myślistwo, wędkarstwo, turystyka edukacyjna, krajoznawstwo oraz w niektórych regionach turystyka etniczna (Majewski, Lane 2003, s. 31-33).

Agroturystyka, według literatury naukowej, jest postrzegana w Polsce jako forma wypoczynku realizowana w gospodarstwach prowadzących działalność rolniczą (Drzewiecki 1997, s. 25). Natomiast w krajach Unii Europejskiej traktowana jest jako dziedzina rolnictwa. Rozwój agroturystyki w Polsce w ostatnich latach staje się znaczący, co stwarza potrzebę zajęcia się tą problematyką, zarówno z punktu widzenia potrzeb praktyki gospodarczej, jak i wypracowania naukowych narzędzi jej analizy (Dębniewska, Tkaczuk 1997, s. 7).

Według Parzycha (2010), korzyści z agroturystyki dla gospodarstwa i wsi są następujące: możliwość wykorzystania wolnych środków materialnych i niematerialnych, zwiększenie przychodu w gospodarstwie, stworzenie nowych miejsc pracy. Agroturystyka przyczynia się do usprawnienia infrastruktury wiejskiej. Wpływa pozytywnie na integrowanie się społeczności wiejskiej i utrzymanie dziedzictwa kulturowego wsi, na zmianę jej wizerunku oraz na kontakt z innymi wzorcami kulturowymi. Turyści odwiedzający gospodarstwa agroturystyczne mogą liczyć na aktywny wypoczynek, zobaczyć, jak wygląda produkcja żywności oraz możliwość jej zakupu. Ważną atrakcją dla gości agroturystyki jest kontakt ze zwierzętami gospodarskimi. Uczestnictwo w życiu gospodarstwa, kontakt z miejscową ludnością wpływa na poznawanie regionu. Agroturystyka umożliwia kontakt z przyrodą i pozwala odpocząć od głośnych terenów zurbanizowanych.

Agroturystyka jest pojęciem węższym i wchodzącym w skład pojęcia turystyki wiejskiej. Rozwój turystyki wiejskiej związany jest z trendami ogólnoświatowymi. Jednym z nich jest troska o zdrowie fizyczne i psychiczne, dążenie do zdrowego trybu życia, pragnienie ob-

cowania w nie skażonym środowisku, chęć podróżowania w małych grupach, indywidulane i spontaniczne podejmowanie decyzji w sprawie programu wyjazdu (Marks-Bielska, Babuchowska 2003, s. 141-150).

Turystyka wiejska w Polsce ma długoletnią tradycję, ponieważ pierwsze jej ślady można spotkać już w początkach XIX wieku. Znane były wtedy wczasy na wsi, letniskowe lub też wczasy pod gruszą. Pod koniec XX stulecia obserwować można było rozwój nowo powstałej, atrakcyjnej dla mieszkańców i uczestników turystyki wiejskiej – agroturystyki (Drzewiecki 1998, s. 25).

Wyniki badań

Charakterystyka gospodarstw agroturystycznych

Badane gospodarstwa prowadzące agroturystykę są zróżnicowane pod względem wielkości powierzchni. Wśród nich 3,5% posiadało do 2 ha pow., 36,4% gospodarstw prosperowało na 5 ha, 25,1% – na 10 ha, a 35,1% gospodarstw – powyżej 10 ha.

W badanych gospodarstwach oprócz agroturystyką zajmowano się uprawą zbóż – 51,4%, uprawą roślin strączkowych – 1,4%, uprawą warzyw – 17,5%, uprawą owoców – 12,7%.

21,2% gospodarstw hodowało bydło mleczne, 16,5% – bydło mięsne. Hodowlą ptactwa zajmowało się 9,9% gospodarstw, hodowlą ryb – 3,3%.

W badanych gospodarstwach agroturystycznych rozkład wieku właścicieli gospodarstw przedstawiał się w sposób następujący. Największą grupą właścicieli były osoby do 50. roku życia – stanowiły ponad 35,1% wszystkich badanych. Druga grupą badanych były osoby do 60. roku życia – 27,7% badanych, po 15% stanowiły dwie grupy wiekowe do 40 lat i powyżej 60 lat. Najmniej liczebne grupy to osoby do 20 lat – 1,3% oraz osoby do 30 lat – 5,2%.

Najbardziej popularna liczba pokoi udostępnianych turystom w gospodarstwach agroturystycznych wahała się od 3 do 5 – 80%. Pięć pokoi udostępnia swoim gościom 38,5% gospodarstw agroturystycznych, 22,1% gospodarstw ma 4 pokoje, a 20,4% udostępnia 3 pokoje swoim gościom – co pokazano w tabeli 1.

W zależności od rozmieszczenia i wielkości pokoi właściciele mogą dysponować odpowiednią liczbą łóżek w stosunku do wielkości pokoi. Najwięcej łóżek, bo powyżej 21 znajduje się w 9,1% badanych gospodarstw, 12 łóżek dostępnych jest w 11,7% gospodarstw, 10 łóżek w 14,8% badanych obiektów, 8 łóżek posiada 13% gospodarstw agroturystycznych (por. tabela 2).

Wśród badanych gospodarstw 80% prowadziło działalność cały rok, tylko 20% ograniczyło się do okresu letniego. Ceny zmieniają się w zależności od sezonu w 49,1% gospodarstw. Średnia cena za pokój wynosiła 59 zł i 30 zł za łóżko. Z programów unijnych skorzystało 23,7% gospodarstw agroturystycznych, pozostali o taką pomoc nie aplikowali. Aż 81,6% gospodarstw uważa, że są dobrze informowane o programach UE.

Tabela 1

Liczba pokoi w gospodarstwach agroturystycznych (w %)

Liczba pokoi	% w skali wszystkich badanych gospodarstw
1	1,3
2	5,8
3	20,4
4	22,1
5	38,5
6	2,7
7	1,3
8	1,8
9	0,9
10	1,8
powyżej 10	3,5

Źródło: badania własne autorów.

Tabela 2

Liczba łóżek w gospodarstwach agroturystycznych (w %)

Liczba łóżek	% w skali wszystkich badanych gospodarstw agroturystycznych
1 i 19	0,0
2 i 3	po 0,4
4 i 5	po 2,6
6 i 20	po 7,0
7 i 15	po 3,9
8	13,0
9	5,7
10	14,8
11	2,6
12	11,7
13	4,3
14	3,0
16	4,3
17 i 18	po 1,7
powyżej 20	9,1

Źródło: jak w tabeli 1.

Wyjazdy do gospodarstw agroturystycznych trwają przeciętnie do 3 dni, co stanowi 48% wszystkich wyjazdów. Wyjazdów do 7 dni było 25,3%, do 5 dni – 12,9% (por. tabela 3).

Tabela 3

Długość pobytu w gospodarstwach agroturystycznych

Liczba dni pobytu	% wyjazdów
do 2	1,8
do 3	48
do 4	1,3
do 5	12,9
do 6	0,9
do 7	25,3
powyżej 7	8,4
powyżej 14	1,3

Źródło: jak w tabeli 1.

Usługi gospodarstw agroturystycznych

Aż 59,1% gospodarstw agroturystycznych nie ma w swojej ofercie wyżywienia. Większość właścicieli jako atrakcje swoich gospodarstw podaje: 70% możliwość grillowania, jazda konna jest możliwa w 52% gospodarstw badanych, pomoc w gospodarstwie dopuszcza 42% gospodarstw, łowienie ryb jest możliwe w 33% gospodarstw. Podobne wyniki otrzymano w pracy Marks-Bielskiej i Babuchowskiej (2013). Badaczki zajmowały się agroturystyką w województwie warmińsko-mazurskim. Wykazały, że 67,6% badanych gospodarstw organizowało grille. Atrakcje w postaci pomocy w gospodarstwie oferowało 20,6% badanych gospodarstw.

80% właścicieli nie jest wstanie wyliczyć kosztów obsługi turystów. W opinii 70% właścicieli agroturystyka nie przynosi oczekiwanych zysków. Średnie nakłady na promocje gospodarstw wyniosły 1553 zł. W większości gospodarstw agroturystyką zajmują się 2 osoby (80%). Średnie wykorzystanie pokoi w stosunku do całego roku wynosi około 20%.

Podsumowanie

Agroturystykę można określić jako formę turystyki wiejskiej związanej bezpośrednio z rolnictwem. Oznacza to, że zaliczyć do niej można tylko turystykę, która prowadzona była i jest na terenach rolniczych, wykorzystujących budynki gospodarcze (oczywiście po wcześniejszej adaptacji), wolne pokoje mieszkaniowe oraz usługi i produkcję rolną, pochodzącą z tych gospodarstw. W Polsce zainteresowanie agroturystyką jest spowodowane wynikiem procesów obiektywnych, odzwierciedlających interesy ekonomiczne oraz socjalne w trzech grupach ludności (Dębniewska, Tkaczuk 1997, s. 16):

1. ludności miejskiej – zaspokajającej potrzeby taniego, spokojnego oraz zdrowego wypoczynku;

2. rolników – uzyskujących dodatkowe źródła dochodów, które podtrzymują budżet domowy i gospodarstwa rolnicze;
3. wspólnoty wiejskiej – wzbogacającej budżet samorządowy w środki finansowe oraz podnoszące jej zamożność.

Aby podjąć działalność agroturystyczną, niezbędne są w tym celu specyficzne warunki naturalne oraz odpowiedni kapitał. W literaturze polskiej można spotkać wiele analiz i ocen na temat agroturystyki. Jednak największą uwagę zwrócić trzeba na przesłanki rozwoju tego jakże specyficznego ruchu turystycznego.

Biorąc pod uwagę zależność bezpośrednią danego czynnika oraz jego wpływ na rozwój ruchu agroturystycznego, wyodrębniono przyczyny podstawowe, uzależnione głównie od rolników. Należą do nich:

- wystarczająca ilość środków trwałych, które pozwolą przyjąć turystów (namioty, kemping, dom, schronisko, wyposażenie);
- profesjonalna obsługa turystów – coraz większy nacisk kładzie się na umiejętność stworzenia przyjaznej atmosfery, przygotowania posiłku czy też zorganizowania wspólnych spotkań, interesujących rozrywek; bardzo ważną kwestią jest także znajomość języka obcego;
- atrakcyjność terenu – stwarzająca zachętę dla turystów chcących spędzić wolny czas na świeżym powietrzu i w terenie nieskażonym zanieczyszczeniami.

Do przyczyn drugoplanowych należą natomiast: infrastruktura lokalna, instytucje, zespół urządzeń i obiektów niezbędnych dla turystów, jak i mieszkańców miast i wsi. W opinii rolników większą rolę w aktywizowaniu ruchu turystycznego powinny odgrywać władze gminne.

Bibliografia

Dębniewska M., Tkaczuk M. (1997), *Agroturystyka, koszty, ceny, efekty*, Poltext, Warszawa.

Drzewiecki M. (1997), *Agroturystyka*, Instytut Wydawniczy „Świadectwo", Bydgoszcz.

Drzewiecki M. (1998), *Pojęcie turystyki wiejskiej*, „Turyzm", z. 1.

Majewski J., Lane B. (2003), *Turystyka wiejska i rozwój lokalny*, Fundacja Fundusz Współpracy, Warszawa.

Marks-Bielska R., Babuchowska K. (2013), *Uwarunkowania rozwoju agroturystyki w województwie warmińsko-mazurskim według opinii właścicieli gospodarstw rolnych*. „Folia Pomer. Univ. Technol. Stetin, Oeconomica", nr 299(70).

Parzych K. (2010), *Funkcjonowanie agroturystyki w powiecie lęborskim*, „Słupskie Prace Geograficzne", nr 7.

Artykuł jest wynikiem realizacji zadania badawczego realizowanego w ramach działalności statutowej w roku 2014 w Wydziale Turystyki i Rekreacji SGTiR pt: *Stan i jakość bazy agroturystycznej w województwie mazowieckiem i podlaskim.*

State of the Agritourist Base in Mazovian and Podlaskie Provinces

Summary

An aim of the study is to analyse the state of the agritourist base in Mazovian and Podlaskie Provinces. In 2015, there were carried out surveys on attractiveness and cost-effectiveness of running farm tourism. The surveys comprised by 75 agritourist farms in each province in the period from February to August. There were surveyed the average size of farms, the average number of rooms and beds. The researchers calculated the average expenses on promotion of agritourist activities. They computed the index of room usage. The results were confronted with the studies carried out by researchers of this subject matter. The article is of the research nature.

Key words: tourism, farm, farm tourism.

JEL codes: L83

Artykuł nadesłany do redakcji we wrześniu 2015 roku

© All rights reserved

Afiliacja:
dr Adam Mazur
dr inż. Marcin Bekta
Szkoła Główna Turystyki i Rekreacji
Wydział Turystyki i Rekreacji
ul. Stokłosy 3
02-787 Warszawa
tel.: 22 457 23 00
e-mail: a.mazur@vistula.edu.pl
e-mail: m.bekta@vistula.edu.pl